

Nieuwjaarstoespraak Frits Bakker, voorzitter Raad voor de rechtspraak, 8 januari 2015

Dames en heren,

Hartelijk welkom in het huis van de Rechtspraak voor onze nieuwjaarsbijeenkomst. Fijn dat u met zovelen hier bent.

Oorspronkelijk wilde ik hier een heel ander verhaal houden. Maar de gebeurtenissen gisteren in Parijs zijn zo groot, dat ik mijn speech heb omgegooid. Op dagen als deze beseffen we ons eens te meer dat onze dagelijkse beslommeringen eigenlijk maar relatief zijn.

Deze actie gisteren van deze terroristen, is een regelrechte aanslag op de waarden en normen van de democratische rechtsstaat. Dat is alom de analyse die je op televisie, in kranten, op websites en in de sociale media tegenkomt. En die analyse klopt wat mij betreft volledig, voor de volle 100 procent.

Redactieleden van een krant, die louter met pen en papier via het geschreven en getekende woord satire en humor bedrijven, zijn koelbloedig vermoord. Een agent, die liggend op de grond om genade smeekte, werd afgemaakt. Ik krijg dat beeld maar moeilijk van mijn netvlies.

De actie gisteren was een rechtstreekse aanval op onze normen en waarden. De vrijheid van meningsuiting, de vrijheid om te zeggen wat je vindt en denkt, is misschien wel de belangrijkste exponent van onze rechtsstaat. Die rechtsstaat, dat is onze manier van samenleven. Dat is een vrije, door de regels van het recht beheerste samenleving die in ruim vierhonderd jaar is opgebouwd tot wat die nu is. Waarin je kan zeggen wat je wilt. Waarin ruimte is voor ieders mening, waarin verschillende groepen vreedzaam naast, met en door elkaar heen leven. Waarin alleen de rechter kan bepalen of een bepaalde uitlating wel of niet door de beugel kan. Waarin niet het recht van de sterkste geldt en geen ruimte is voor geweld. Waar geweld begint, houdt de rede op.

Belangrijk nu is dat we als samenleving op gepaste wijze reageren. Primitief handelen van terroristen kan primitieve reacties oproepen. In de emotie van de gebeurtenissen hoorde ik vanochtend op TV een commentator zeggen dat het nu uit moest zijn met het gepraat en dat er nu maar eens flink moest worden opgetreden. Als voorbeeld van optreden gaf hij dat iedereen in Nederland met dubbele nationaliteit de Nederlandse nationaliteit moest worden afgenomen en dat al deze mensen het land uitgezet moesten worden.

Maar dit soort harde actie, wat dat ook mag zijn, is niet de oplossing. Natuurlijk is waakzaamheid geboden. Maar meer dan ooit is het belangrijk om heel zorgvuldig te reageren op wat er gisteren in Parijs is gebeurd. We mogen ons als samenleving niet verlagen tot primaire, ondoordachte reacties.

Het is altijd lastig om te bepalen hoe in de rechtsstaat moet worden omgegaan met lieden die in woord en daad laten weten: "jouw rechtsstaat is de mijne niet". De gedachte is verleidelijk om hen dan ook maar buiten de rechtsstaat met al zijn verworvenheden te plaatsen, zoals in Guantanamo Bay is gebeurd. Dat is niet de oplossing. De rechtsstaat moet uitgaan van de zelfbewuste kracht die in honderden jaren is opgebouwd en moet en kan zich met rechtsstatelijke middelen verdedigen.

Ik zie in de reacties om me heen en in de officiële verklaringen ook lichtpuntjes. Toen Theo van Gogh werd vermoord, waren er ook tegengeluiden. Van Gogh zou volgens sommigen te ver zijn gegaan in zijn uitlatingen, hij zou het onheil over zichzelf hebben afgeroepen. Dat soort reacties hoor ik nu niet. En dat is goed: het geweld van gisteren wordt unaniem afgekeurd. Hier zijn geen nuanceringen mogelijk.

Vanuit die gedachte moeten we verder. Dit kan niet, dit mag niet, dit accepteren we niet, dit doen we niet, dit druist tegen alles in waar we voor staan en wat ons lief is. Geheel in lijn met hetgeen minister Opstelten afgelopen maandag zei in zijn nieuwjaarspeech is het wel weer een waarschuwing: we moeten zuinig zijn op onze rechtsstaat.

Wat had ik vandaag eigenlijk willen zeggen?

Ik had willen zeggen dat we als Rechtspraak uitstekend hebben gepresteerd in moeilijke omstandigheden. Behalve het normale werk hebben we aan de voltooiing van de herziening van de gerechtelijke kaart en aan de moderniseringsoperatie KEI heel veel extra werk. We zijn, samen met onze ketenpartners, heel druk met het bouwen aan een toekomstbestendige rechtspraak. Aan een organisatie die de komende decennia door kan en een cruciale rol kan spelen in de rechtsstaat, juist als deze onder druk staat. We zijn zo druk dat we bij tijd en wijle roofofbouw hebben gepleegd op onze medewerkers. Ik had willen zeggen dat dat niet zo door kan gaan. Dat de broodnodige aandacht voor opleiden, meelezen, intervisie en reflectie erbij inschiet. En dat kan niet langer duren, want dan gaan we inleveren op kwaliteit.

Ook wilde ik mijn zorgen uitspreken over de krapper wordende financiële kaders. De potjes waaruit wij de extra werkzaamheden hebben betaald, zijn bijna leeg. En na dit jaar zijn die echt leeg. Als er geen extra middelen beschikbaar worden gesteld, worden we gedwongen scherpe keuzes te maken. Dat kan niet anders als de ambities groot zijn maar de middelen beperkt. Wij zullen ons zetten aan een meerjarenbeleidsplan Rechtspraak 2020, waarin in de vorm van scenario's wordt uitgewerkt wat we wel en niet kunnen realiseren binnen de financiële kaders en welke prioriteiten we daarbij willen stellen.

Dat we uitstekend hebben gepresteerd is géén holle kreet. Ik kan met gepaste trots zeggen dat – en ik neem nu vast een voorschot op het Jaarverslag – we in 2014 1 á 2 procent méér zaken afdeden dan in 2013. In totaal zijn dat er 1,75 miljoen. Ook kan ik zeggen dat we er in zijn geslaagd de doorlooptijden van rechtszaken korter te maken, nadat deze ontwikkeling in de jaren 2012 en 2013 stagneerde. En als derde wapenfeit: de werkvoorraden zijn in 2014 niet opgelopen. Maar ik herhaal dat gevoelens hierbij gemengd zijn vanwege de bijbehorende nadelige effecten.

Maar goed. Op een dag als vandaag kan ik niet anders dan deze prestaties in het teken stellen van Parijs gisteren. In het teken van de

rechtsstaat. In het teken van ons motto: Rechtspraak maakt samen leven mogelijk. Samen leven met iedereen. Met respect voor elkaar en iedereen. Zonder geweld.

Ik wens u allen een heel gelukkig 2015.